

Ispisan je s obje strane starinskim pismom. Taj nalaz, samo dvije godine poslije zlatnoga lima u Pirgima, znatno je obogatio materijal za istraživanje etruščanskoga jezika, ali je ujedno stavio etruskologe pred niz teških problema te zadaje više zagonetaka nego što ih rješava. Pločica je jako oštećena i ni jedan se redak ne može čitav pročitati. Taj značajni tekst ostaje tako fragmentaran i pun lakuna, pa i to pri čitanju i tumačenju zadaje mnogo teškoća.

Bečki etruskolog A. J. Pfiffig, koji je u više objavljenih radova u posljednjim godinama dao vrijednih priloga interpretaciji duljih etruščanskih tekstova, pokušao je u ovoj knjizi pristupiti tumačenju olovne pločice iz S. Marinelle i skupiti osnovne podatke koji su za to potrebni. Pri tome ga nije samo vodila želja da razumije taj novi spomenik i učini ga upotrebljivim nego je također htio ispitati i pokazati pouzdanost i domet kombinatoričke metode, kojoj su neki etruskolozi (osobito M. Pallo-tino) u novije vrijeme kušali osporiti vrijednost proglašujući je ispraznim i bezivotnim formalizmom.

Oskudno i nepotpuno naše znanje etruščanskoga jezika i nesigurno razumije-vanje njegovih tekstova osniva se najviše na strpljivom radu i mučnim pokušajima istraživača koji su uspoređujući sličnosti i razlike u sačuvanim tekstovima polako prodirali do njihova značenja. Ta je kombinatorička metoda, u nastojanju da ostane na objektivno provjerljivim osnovama, dakako, često ostajala pri utvrđivanju formal-nih odnosa ne pridonoseći time neposredno ništa razumijevanju tekstova, ali nije pravedno zbog toga je odbacivati, jer i tada ona utvrđuje odnose koji će postati razumljivi kad nove spoznaje jednom omoguće da se razumije njihovo značenje i isprave pogreške koje su se potkrale zbog formalnoga promatranja. A pogotovu je korisna kombinatorička metoda, kad se upotpuni i komplementira s pomnim istra-živanjem kulturnopovijesnoga značaja spomenika i tekstova, kad se uzmu u obzir sve okolnosti arheoloških sklopova u kojima su pronađeni i analogije s tipovima tekstova drugih srodnih kultura i njihovim formularom. Kombinatorički rezultati dobivaju tako, gdje god je to ikako moguće, puno i živo značenje, a njihova objektiv-nost čuva nas od toga da se izgubimo u samovoljnim i neproverljivim kulturnopo-vijesnim nagađanjima. Za takvu se primjenu kombinatoričke metode zalaže Pfiffig i misli da samo ona može unaprijediti naše poznavanje etruščanskoga jezika i razu-mijevanje njegovih tekstova.

Ovaj prilog tumačenju natpisa na olovnoj pločici iz S. Marinelle uvjerljiva je potvrda ispravnosti njegova gledišta i u tome mu je knjiga nedvojbeno postigla svoju svrhu. Što se tiče rezultata do kojih je pri tome došao, to on sam najbolje zna kako su oni mršavi i nepouzđani. Pfiffig misli da je taj natpis žrtveni zavjet: votum antecessed impletionem. U njemu se neka žena zavjetuje htoničnoj Minervi da će joj prinijeti žrtvu ako joj se ispuni želja, vjerojatno rođenje muškoga djeteta. Vrlo je ispravno što je dat samo sadržaj natpisa kako se prema skupljenim podacima može odrediti, a ne prijevod jer za nj nema dosta elemenata. Koliko je takvo tumačenje prihvatljivo, morat će utvrditi stručnjaci. U knjizi su svi podaci dobro dokumentirani i istraženi: počevši od pisma pa do usporedbe sa srodnim tekstovima na drugim jezicima.

R. Katičić, Zagreb

LARS RYDBECK, *Fachprosa, vermeintliche Volkssprache und Neues Testa-ment*. Zur Beurteilung der sprachlichen Niveauunterschiede im nachklassischen Griechisch. Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Graeca Upsaliensia, 5. Uppsala 1967.

Precej za nami je že čas, ko so skušali marsikateri pojav v pozni grščini razlo-žiti z vplivom hebrejščine. Sedaj vemo, da je hebraizmov v poklasični grščini prav malo. Še vedno pa zelo radi pripisujemo zlasti sintaktične jezikovne pojave, ki ob-čutno odstopajo od klasičnih norm, kar ljudski grščini. Pri tem mislimo na pogovorni jezik neizobraženih ljudi. Največkrat se niti ne vprašamo, kaj si prav za prav pred-stavljamo pod izrazom „ljudska grščina“, niti se ne potrudimo ugotoviti razmerja in medsebojnih vplivov med ljudsko grščino in drugimi jezikovnimi plastmi.

Rydbeck si je v svojem delu zadal nalogo, da to pomanjkljivost odpravi, da torej natančno definira ljudsko grščino in ji da pravilno mesto in vlogo v jezikovnih plasteh tiste dobe. Tega ne skuša doseči s sistematičnim raziskovanjem nekega avtorja ali skupine avtorjev, ampak kot v nekakšnih sondah študira posamezne jezikovne pojave, njihovo prostorno in časovno razsežnost, in po možnosti analizira vzroke nastanka. S to metodo skuša priti do točnih analiz in definicij za ljudsko, strokovno, neotestamentarno grščino, za literarno koine, za helenistično grščino itd.

Za osnovo svojega dela je vzel tekste strokovnih pisateljev cesarske dobe od ca. 1. 150 po n. št.

V prvem, najobsežnejšem delu svoje knjige se Rydbeck ukvarja s sledečimi posebnostmi pozne grščine: z brezosebno rabljeno 3. os. pl. raznih glagolov, s konstrukcijo $\delta\mu\omicron\iota\varsigma$ + genetiv, z izrazom $\acute{\epsilon}\alpha\upsilon\tau\omega$ v pomenu „sam od sebe, na lastno pest“, s časovnimi izrazi tipa $\pi\rho\theta$ $\delta\delta\omicron$ $\acute{\omega}\rho\acute{\omega}\nu$ $\tau\eta\varsigma$ $\acute{\epsilon}\pi\iota\beta\omicron\lambda\eta\tau\eta\varsigma$, s sintakso komparacije, z zaimki $\acute{\omicron}\delta\epsilon$ in $\acute{\omicron}\varsigma$ (oz. z njegovim namestnikom $\theta\sigma\tau\iota\varsigma$) in z rabo členice $\acute{\epsilon}\nu$.

O vsakem od naštetih pojavov najdemo tu zaokroženo študijo, v kateri avtorja zanesljivo vodi zelo oster posluh za sintakso. Ta ostri čut mu omogoča, da marsikdaj uspe pravilno prevrednostiti primere in analize predhodnikov (lep primer je na str. 83.), do katerih je na splošno zelo kritičen. Posreči se mu, da utrdi nekaj pasusov v raznih tekstih, kjer so bili izdajatelji v dvomu glede avtentičnosti izročila. Njegovi rezultati se večkrat izkažejo kot koristni s tem, da lahko z njimi korigira nekaj splošnih mnenj o določenih jezikovnih pojavih.

Nekaj pa vendarle pogrešamo: Ponekod bi morali biti primeri nujno citirani s daljšim pasusom. Tako n. pr. na str. 40 glagoli sami nezadostujejo za osvetlitev rabe. Avtor sam se kratkosti svojih citatov sicer zaveda (prim. str. 92), ne slutiti pa, kako zelo lahko to bralca moti.

Drugi del prinaša nekaj utemeljenih prispevkov s področja leksikologije.

Avtorjeva težnja po novih definicijah in razmejitvah jezikovnih plasti pa se do kraja izkristalizira v tretjem delu knjige. Kot že prej ob samem materialu, nabranem v tekstih strokovnih pisateljev, opozarja tukaj Rydbeck ponovno na to, da marsikateri pojav najdemo lepo ispričan v strokovni literaturi in da torej nismo upravičeni pripisovati ga kratko in malo ljudski grščini. Tak primer je konstrukcija $\pi\rho\theta$ + dvojni genetiv v časovnem pomenu, raba $\acute{\epsilon}\acute{\alpha}\nu$ nam. $\acute{\epsilon}\nu$ za relativi i. dr. Te konstrukcije pripisuje Rydbeck neki vmesni plasti med vulgarnim jezikom in klasično grščino oz. helenistično literarno grščino. Za to vmesno plast uvaja terminus „sprachliche Zwischenschicht“ in jo pripisuje izobraženim ljudem zgodnje rimske dobe, ki so pisali brez literarnih pretenzij. Sem šteje tekste papirusov, v kolikor kažejo nek primeren jezikovni nivoau, poljudno-filozofske tekste, strokovno literaturo in Novi Testament. Ta jezikovna plast predstavlja gramatično bazo za predklasicistično grščino. Hkrati opozarja Rydbeck, da je ljudska oz. vulgarna grščina nekaj zelo težko oprijemljivega, ker imamo pač na razpolago samo pisane vire.

Rydbeckovo delo uvaja torej novo, zelo pozitivno smer v preučevanju pozne grščine. Njegova metoda postavlja stvari točneje na njihovo pravo mesto, zato bo nujno treba upoštevati ta dognanja pri bodočih študijah na tem področju.

Erika Mihevc—Gabrovec, Ljubljana.

Willem Johan Aerts: PERIPHRASTICA. An investigation into the use of $\acute{\epsilon}\tau\upsilon\alpha\iota$ and $\acute{\epsilon}\chi\epsilon\iota\nu$ as auxiliaries or pseudo-auxiliaries in Greek from Homer up to the present day. Amsterdam, Hakkert 1965, VIII + 216 str.

Књига W. J. Aerts-а представља докторску дисертацију одбрањену на Универзитету у Амстердаму 1965. године. Она се бави, како наслов показује, перифрастичним конструкцијама у грчком језику од Хомера до данас.

У развоју грчког језика аутор разликује: „старогрчки“ период који допире до 300 г. п. н. е., „којуву“, која траје од 300 г. п. н. е. до 1000 г. н. е. (гј.